
LEDARE

PARTIERNA TIGGDE OM STRYK — OCH FICK DET

EU-parlamentsvalet i september var en tyst men viktig väckarklocka för partierna. Sex av tio vände valet ryggen. Socialdemokraterna gjorde ett riktigt usest val trots — eller kanske tack vare — försöken att smeka alla medhårs och fokusera på den gamles avgång istället för den politiska substansen.

Men fler har skäl att fundera:

Existentiella frågor

Kristdemokraterna hamnade under spärren. Minskningen i procent var liten, men symbolisk. Folkpartiets ras blev större och bekräftade partiets problem. Risken finns att de båda partierna hamnar i en negativ spiral och allt mer kommer ägna de kommande åren åt inre existentiella frågor. Sådant må vara viktigt för ombudsmän och aktivister, men kan knappast attrahera de 90 procent av väljarna som inte röstade på partierna.

Centern uppfattades sannolikt mer som nej- än ja-parti och gjorde ett slätstruket val. Frågan är hur länge partiet

kan förhålla sig neutralt i de stora internationaliseringsfrågorna. Att spinna på en känsla av baksmälla efter folkomröstningen kan fungera en tid. I längden krävs nog större politiskt ledarskap än så.

För moderat del gav valresultatet många saker att tänka över — på gott och ont.

Som folk är mest

Den kanske viktigaste lärdomen är att moderata väljare är som folk är mest. Övertygas de inte om att ett val är viktigt gör de som andra och stannar hemma. Mot föreställningen att moderata väljare är annorlunda — socialt intresserade av andra frågor, tydligt bundna till sitt parti — står ett valresultat där hälften av de 1,2 miljoner väljare som röstade moderat 1994 nu hoppade av.

Att ha väljare som är som folk är mest, är på gott och ont. Det bekräftar bilden från forskningen att det är skillnad mellan att rösta på ett parti och att "vara partist". Lojaliteten mot partierna har länge försvagats och uppgiften att övertyga, att ta

väljarna på allvar varje gång och hela tiden, blir allt större.

I sak fanns det nog goda skäl för många som röstade moderat 1994 att denna gång avvakta. Inte heller moderaterna lyckades visa att detta var ett viktigt val, kanske helt enkelt för att det inte var så viktigt. Relationen mellan de objektivt stora frågorna som står framför Europasamarbetet å ena sidan och de konkreta arbetsuppgifterna i EU-parlamentet, samt de ofta konstlade motsättningarna mellan socialdemokrater och moderater å den andra, blev knappast övertygande.

Hjärna och mage

Det råder ingen tvekan om att praktiskt taget alla moderater rätt entusiastiskt röstade ja i folkomröstningen för ett år sedan. Det var ett viktigt steg för Sverige. Man behövde inte kunna Maastrichtavtalet eller veta exakt vilka EU-institutioner som gör vad för att kunna ta ställning. Man kunde på goda grunder rösta med både hjärna och mage och det fanns ett imponerande starkt ledarskap som länge hade investerat sin auktoritet i att kunna leda Sverige in i EU.

Okända kandidater

Men det var en sak att entusiastiskt vara med och fälla avgörandet i detta vägval för landet, en helt annan att intressera sig för EU:s regelverk, institutioner och partipolitiska motsättningar.

Man kan ställa sig frågan hur många som skulle ha röstat i ett renodlat landsringsval i Sverige? Parallellerna till EU-parlamentsvalet är lätta att se: det gäller institutioner som intresserar politiker

mer än väljarna, kandidater som är okända för alla utanför partiernas kärnor, motsättningar som är svårbegripliga och maktpositioner utan känslomässig laddning.

Den kanske viktigaste lärdomen är att om det råder allmän trötthet på lätt konstruerade motsättningar i partipolitik i allmänhet, så gäller det i extremt hög grad när valen i realitet saknar operativ betydelse. Partierna har just nu inte den ställningen att de bör tillåta sig att trötta väljarna mer än nödvändigt. EU-valet visade att det gamla och yttersta tecknet på legitimitet — att nästan alla trots allt artigt går och röstar — är något bräckligt.

En intressant parentes är att alla de borgerliga partierna utom fp gjorde valresultat som på en procentenhet när inte skiljer sig från riksdagsvalet 1994 — trots att färre än hälften så många röstade och trots att det på den andra kanten av politiken skedde dramatiska förändringar.

Starka förtroendeband

Många kloka politiker och samhällsdebattörer inser alltmer att de politiska strukturerna nu måste gå mot det lilla, lokala, nära och medborgerliga och samtidigt mot det större, övergripande, gemensamma och internationella för att kunna utöva det ledarskap som politiken trots allt behöver ha.

Därav följer också att respekt för det politiska ledarskapets arbete i det stora sammanhanget — där alla definitionsmässigt inte kan vara med — måste grundas i ett levande deltagande och starka förtroendeband i det lilla och lokala.

Borde det egentligen förvåna någon att ett land som under decennier har missbrukat de känsliga förtroendebanorna på hemmaplan, drabbas av folkets likgiltighet när de tror sig kunna förvalta förtroende på bortaplan?

Börja i det lilla

Det finns inga genvägar till ett aktivt och deltagande medborgarskap. Det finns heller inga genvägar till genuint förtroendemannaskap. Allt måste börja hemma i

det lilla. Ett folk som inte tillåts träffas på Stortorget och dryfta sina egna gemensamma angelägenheter, kommer bara visa ett förstrött intresse när ett gäng politiska ledare vill ha välsignelse för att träffas på Grand Place i Bryssel för att dryfta länders gemensamma angelägenheter.

Det var inte främst en oartig gest av förakt som fick svenskarna att strunta i EU-parlamentsvalet. Det var enkel och rationell logik. Partierna tiggde om stryk och fick det.